

Miðvikudaginn 4. apríl 1962.

Nr. 22/1962. **Landssamband íslenzkra verzlunarmanna
gegn
Alþýðusambandi Íslands.**

Dóminn skipuðu hinir reglulegu dómara Hæstaréttar.

Félagsdómur talinn dómbær um mál.

Dómur Hæstaréttar.

Með kæru 28. febrúar 1962, er hingað barst 6. marz s. á., hefur sóknaraðili kært til Hæstaréttar samkvæmt 1. tölulið 67. gr. laga nr. 80/1938 frávísunardóm Félagsdóms, upp kveðinn 22. febrúar 1962 í máli sóknaraðilja gegn varnaraðilja. Krefst sóknaraðili þess, að frávísunardómurinn verði felldur úr gildi og að lagt verði fyrir Félagsdóm að leggja efnisdóm á sakarefnið. Svo krefst hann og kærumálskostnaðar úr hendi varnaraðilja.

Varnaraðili krefst staðfestingar hins kærða dóms og kærumálskostnað úr hendi sóknaraðilja.

Í máli því, sem vísað var frá Félagsdómi, er um það deilt, hvort Landssamband íslenzkra verzlunarmanna eigi lögvarinn rétt til að gerast félagsaðili í Alþýðusambandi Íslands. Úrlausn þessa sakarefnis er komin undir skýringu og fyllingu samkvæmt venjulegum lögskýringarreglum á ákvæðum laga um stéttarfélög og vinnudeilur nr. 80/1938. Félagsdómur á sem sérdómstóll eftir greindum lögum að veita efnisúrlausn um þenna ágreining, þ. e. hvort lögmæt hafi verið synjun Alþýðusambandsins á inngöngu-beiðni Landssambands íslenzkra verzlunarmanna, sbr. 1. tölulið 44. gr. laga nr. 80/1938. Ber því að fella hinn kærða frávísunardóm úr gildi og vísa málinu til Félagsdóms til meðferðar og uppkvaðningar efnisdóms.

Eftir atvikum er rétt, að kærumálskostnaður falli niður.

Dómsorð:

Hinn kærði frávísunardómur er úr gildi felldur, og

málinu er vísað til Félagsdóms til meðferðar og uppkvaðningar efnisdóms.

Kærumálskostnaður fellur niður.

Dómur Félagsdóms 22. febrúar 1962.

Dómendur: Hákon Guðmundsson,
Gunnlaugur E. Briem,
Benedikt Sigurjónsson,
Einar B. Guðmundsson og
Ragnar Ólafsson.

Mál þetta er höfðað fyrir Félagsdómi með stefnu, dags. 5. apríl f. á., af Landssambandi íslenzkra verzlunarmanna gegn Alpýðusambandi Íslands, og eru dómkröfur stefnanda þær:

Að Alpýðusamband Íslands verði með dómi skyldað til þess að veita Landssambandi íslenzkra verzlunarmanna inngöngu í Alpýðusambandið með fullum og óskertum réttindum sem stéttarfélagssambandi og að stefnda verði dæmt að greiða stefnanda málskostnað eftir mati dómsins.

Stefndi hefur krafizt þess aðallega, að málinu verði vísað frá Félagsdómi, en til vara, að hann verði sýknaður af kröfum stefnanda. Þá hefur hann og krafizt málskostnaðar úr hendi stefnanda eftir mati dómsins.

Málið hefur verið tekið til munnlegs málflutnings sérstaklega, að því er varðar frávísunarkröfu stefnda, en henni hefur stefnandi mótmælt og krafizt þess, að hún verði ekki tekin til greina.

Tildrög máls þessa eru þau, að hinn 2. júní 1957 stofnuðu 7 félög skrifstofu- og verzlunarfólks Landssamband íslenzkra verzlunarmanna. Árið 1960 voru félög í nefndu sambandi talin vera 20 að tölu með um það bil 3500 félagsmönnum. Á öðru sambandsþingi þess í maímánuði 1959 var samþykkt, að sambandið skyldi sækja um inngöngu í Alpýðusamband Íslands. Samkvæmt þessari ályktun sótti stefnandi hinn 14. júní 1960 um inngöngu í Alpýðusambandið. Umsókn þessa sendi miðstjórn Alpýðusambandsins til umsagnar millipínganefndar Alpýðusambandsins í laga og skipulagsmálum, sem kosin var á alpýðusambandsþingi árið 1958 og skipuð var 6 mönnum. Samkvæmt frásögn stefnda, sem ekki hefur verið vefengd, klofnaði nefnd þessi um málið. Munu þrír nefndarmanna hafa viljað synja stefnanda um inngöngu með þeim rökum, að skipulagsmál Al-

þýðusambands Íslands væru enn í deigluinni, enda væri skipulag stefnanda annað en skipulag þeirra starfsgreinafélaga, sem þegar væru í Alþýðusambandinu. Hinn hluti skipulagsnefndarinnar mun hins vegar hafa viljað veita stefnanda inngöngu að tilskildum nokkrum breytingum á samþykktum hans og að undangenginni endurskoðun á félagaskránni hinna ýmsu félaga. Miðstjórn Alþýðusambandsins ákvað því næst að synja stefnanda um inngöngu, og kom málið fyrir alþýðusambandsþingi árið 1960. Samþykkti þingið með 198 atkvæðum gegn 129 tilögum þess efnis, að staðfest væri sú ákvörðun miðstjórnar Alþýðusambands Íslands að synja stefnanda um inngöngu, meðan skipulagsmál sambandsins væru enn í deigluinni. Kom því ekki til atkvæða tillaga, sem flutt var af 18 þingfulltrúum, þess efnis, að Landssambandi íslenskra verzlunarmanna verði veitt innganga í Alþýðusambandið, ef lög þess og félaga innan þess væru endurskoðuð.

Eftir þessi málalok hófst stefnandi handa um málshöfðun þessa. Eru dómkröfur hans studdar þeim rökum, að stefndi sé í mörgu tilliti málsvari og fulltrúi launþega í landinu og heildarsamtök þeirra. Hann sé að lögum aðili um margs konar hagsmunagæzlu launastéttanna. Af þessum sökum sé stefnanda það hagsmunamál að eiga aðild að Alþýðusambandinu, enda eigi hann rétt á því samkvæmt eðli málsins og lögjöfnun frá 2. gr. laga nr. 80/1938.

Stefndi byggir frávisunarkröfu sína á því, að stefnandi, sem sé samband stéttarfélaga, hafi hvorki með ákvæðum 2. gr. laga nr. 80/1938 né öðrum ákvæðum nefndra laga fengið lögvarinn rétt til þess að krefjast inngöngu í Alþýðusamband Íslands gegn vilja þess. Það ráði sjálft skipulagsmálum sínum og þá einnig því, hverjum það veiti inngöngu. Sé í því efni algerlega óheimilt að jafna til ákvæða 2. gr. síðastnefndra laga um skyldu stéttarfélaga til að veita launþegum í þeirri starfsgrein, sem þau starfa í, inngöngu. Synjun stefnda á inntökubeiðni stefnanda sé því hvorki brot á oftnefndri 2. gr. né öðrum ákvæðum laga nr. 80/1938 og eigi Félagsdómur því ekki, svo sem verkefni hans séu ákveðin í 44. gr. laganna, að fjalla um dómkröfur stefnanda í þessu máli.

Svo sem að framan er rakið, er stefnandi máls þessa samband stéttarfélaga innan sömu starfsgreinar, og geta öll verzlunarmannafélög hér á landi, sem uppfylla skilyrði samþykktar stefnanda, verið félagar, með þeirri undantekningu þó, að sam-

bandið veitir aðeins einu verzlunarmannafélagi á hverjum stað inngöngu. Er tilgangur Landssambands ísl. verzlunarmanna samkvæmt 2. gr. samþykktar þess sá, að efla samtök skrifstofu- og verzlunarmanna og vera málsvari þeirra og hafa á hendi forystu í hagsmunamálum þeirra.

Samkvæmt samþykktum Alþýðusambands Íslands er það samtakaheild íslenzkrar alþýðu í verkalyðsmálum og hlutverk þess, að hafa forystu í stéttarbaráttu og félagsstarfsemi alþýðunnar á Íslandi í málum atvinnustéttanna með það takmark fyrir augum, að þeim stéttum verði tryggð sambærileg kjör og sami réttur og öðrum stéttum þjóðfélagsins. Eru höfuðatriðin í starfsemi Alþýðusambandsins samkvæmt samþykktum þess talin vera þau, að gangast fyrir stofnun stéttarfélaga, styðja þau og efla hagsmunabaráttu þeirra.

Með ákvæðum 1. gr. laga nr. 80/1938 um stéttarfélög og vinnudeilur er samtakaréttur stéttarfélaga og stéttarfélagasambanda viðurkenndur og lögvarinn og í 3. gr. sömu laga er stéttarfélögum og stéttarfélagasamböndum heimilað að ráða málefnum sínum með þeim takmörkunum, sem löggin setja. Í 2. gr. laganna er þetta sjálfræði takmarkað nokkuð, því þar segir, að stéttarfélög skuli opin öllum í hlutaðeigandi starfsgrein á félagssvæðinu. Skilja verður þetta síðastnefnda ákvæði svo, að þar sé verið að tryggja launþegum það, að möguleikar þeirra til vinnu á hinum almenna vinnumarkaði, innan þeirrar starfsgreinar, sem um er að ræða hverju sinni, séu eigi skertir með því, að stéttarfélög láti hentisemi þeirra, sem þegar eru orðnir félagsmenn og fengið hafa með samningum félags síns forgangsreittaraðstöðu til vinnu þeirrar, sem völ er á, ráða því, hverjir geti notið þeirrar starfsaðstöðu, sem náðst hefur. Félagsdómur hefur og talið sér heimilt og rétt samkvæmt 1. tl. 44. gr. nefndra laga að skera úr því, hvort synjun stéttarfélags eða stéttarfélagasambands í ákveðinni starfsgrein um inntöku aðilja, sem áttu starfslegra hagsmuna að gæta, samrýmist fyrirmælum 2. gr. sömu laga.

Í máli því, sem hér er til úrlausnar, er um það að ræða, að samband stéttarfélaga í ákveðinni starfsgrein sækir um inngöngu í allsherjarsamtök verkalyðsfélaganna, sem hafa það markmið og eru skipulögð með þeim hætti, sem áður var lýst. Eigi er fram komið, að stefnandi hafi þá starfslegu hagsmuni af inngöngu í Alþýðusambandið, sem fyrirmæli 2. gr. laga nr. 80/1938 taka til og miðast við. Heimila ákvæði 44. gr. laganna

Félagsdómi því eigi að dæma um það, hvort stefnda sé skylt að verða við þeirri kröfu stefnanda að veita honum inngöngu í Alþýðusamband Íslands með fullum og óskertum réttindum, og ber samkvæmt því að vísa máli þessu frá Félagsdómi.

Eftir atvikum þykir rétt, að málskostnaður falli niður.

Dómsorð:

Máli þessu er vísað frá Félagsdómi.

Málskostnaður fellur niður.

Sératkvæði Einars B. Guðmundssonar hæstaréttarlögmanns.

Samkvæmt 1. gr. laga nr. 80/1938, um stéttarfélög og vinnudeilur, eiga menn rétt á að stofna stéttarfélög og stéttarfélagasambönd í þeim tilgangi að vinna sameiginlega að hagsmunamálum verkálýðsstéttarinnar og launtaka yfirleitt.

Samkvæmt 3. gr. laganna eru félagsmenn stéttarfélags bundnir við löglega samninga félagsins og stéttarsambands þess, sem félagið kann að vera í. Þá segir í 13. gr., að stéttarfélögum eða sambandi stéttarfélaga sé heimilt að gera með sér samning um gagnkvæman stuðning.

Samkvæmt 2. gr. laga Alþýðusambands Íslands er Alþýðusambandið samtakaheild íslenzkrar alþýðu í verkálýðsmálum. Í 3. gr. laganna segir, að hlutverk Alþýðusambandsins sé að hafa forystu í stéttarbaráttu og félagsstarfsemi alþýðunnar á Íslandi í málefnum atvinnustéttanna með það takmark fyrir augum, að þeim stéttum verði tryggð sambærileg kjör og sami réttur og öðrum stéttum í landinu. Framkvæmdir í þessu skyni annast stéttarfélögin sjálf eða sambönd þeirra ásamt þingi og stjórn Alþýðusambandsins.

6. gr. sömu laga fjallar um inngöngu í Alþýðusamband Íslands. Veitir greinin stéttarfélagasamböndum rétt til þátttöku í Alþýðusambandinu með sömu takmörkunum og stéttarfélögum, eftir því sem við á.

Þau ákvæði laga nr. 80/1938 og laga Alþýðusambandsins, sem hér hafa verið rakin, sýna, að stéttarfélagasambönd njóta sömu réttinda og stéttarfélögin sjálf. Er og upplýst, að í Alþýðusambandi Íslands eru nú tvö stéttarfélagasambönd.

Félagsdómur var stofnaður með lögum nr. 80/1938, og er hlutverki hans lýst í 44. gr. laganna. Áminnt ákvæði um hlutverk félagsdóms er að vísu ekki skýrt, enda miðað við þær aðstæður, er giltu, er lögin nr. 80/1938 tóku gildi. Síðan hafa gerzt miklar

breytingar í atvinnuháttum Íslendinga og í málefnum stéttarféлага og launþega yfirleitt. Hafa áhrif Alþýðusambands Íslands aukizt ár frá ári, og er almennt litið á Alþýðusambandið sem fulltrúa launastéttanna, annarra en þeirra, er starfa í þjónustu hins opinbera. Hefur þetta á margan hátt verið viðurkennt af ríkisvaldinu sjálfu, sem fengið hefur Alþýðusambandinu í hendur mörg og mikilvæg hlutverk sem fulltrúa launastéttanna í landinu. Fer ekki á milli mála, hve þýðingarmikið það er stéttarfélögum eða stéttarfélagasamböndum að vera í Alþýðusambandi Íslands og njóta þannig þeirra réttinda, sem þessi samtök veita launþegum.

Samkvæmt 39. gr. laga nr. 80/1938 er Félagsdómur skipaður fimm mönnum. Eru tveir dómendur skipaðir af Hæstarétti, einn af atvinnumálaráðherra úr hópi þriggja manna, sem Hæstiréttur tilnefnir, einn af Alþýðusambandi Íslands og einn af Vinnuveitendafélagi Íslands, nú Vinnuveitendasambandi Íslands. Er þannig ljóst, að löggjafarvaldið hefur viljað vanda til skipunar Félagsdóms, svo sem bezt varð á kosið.

Pegar framangreind atriði eru virt, er Félagsdómi samkvæmt 44. gr. laga nr. 80/1938 rétt og skylt að fjalla um mál það, er hér liggur fyrir, þ. e., hvort Landssamband íslenskra verzlunarmanna eigi rétt til inngöngu í Alþýðusamband Íslands eða ekki. Verður því frávísunarkrafa stefnanda ekki tekin til greina.

Eftir atvikum þykir rétt, að málskostnaður falli niður.

Dómsorð:

Frávísunarkrafa Alþýðusambands Íslands er ekki tekin til greina. Málskostnaður fellur niður.

Miðvikudaginn 4. apríl 1962.

Nr. 30/1962. **Ákærvaldið**

gegn

**Sigurði Guðmundi Stefáni Þorleifssyni
og Þorgils Þorbergi Stefánssyni.**

Dóminn skipuðu hinir reglulegu dómárar Hæstaréttar.

Frávísun frá Hæstarétti.